

ARALIK DIŐLİ KADINLAR İLE DÜNYA ETRAFINDA HIZLI BİR TUR

Derya Őele

Aralık DiŐli Kadınlar (Gap Toothed Women)

Yönetmen: Les Blank

1987 / 31' / ABD

Havva'dan Bu Yana Kadınlar

Henüz filmin jeneriği akarken ses kuşağında duyduğumuz o ısırma ve çiğneme sesi ile hızlı bir "elma – cennet – Havva – günaha çağrı – Kadınlar" anıŐtırması ile başlıyoruz belgeseli izlemeye.

Küçükken anne ve babasının, onlar evde yokken elmayı yiyenin kim olduğunu her seferinde nasıl anladıklarına anlam veremeyen, o kocaman gülüşü ve dişlerinin arasındaki boşlukla Teresa ile tanışıyoruz. Oysa Cennet'te elmayı yiyenin Havva olması kadar aŐikâr çocuklardan hangisinin elmayı diŐlediĐi.

Belgesel boyunca dünyanın dört bir yanından ve çeşitli kültürlerden kadınlar geliyor ekrana sırayla. Uzun, kısa, esmer, beyaz, güçlü, zayıf, ünlü, farklı kariyerleri olan ve farklı yaşlarda onlarca kadın. Ortak özellikleri ön dişleri arasındaki boşluk.

Bu birbirinden farklı, yetenekli ve "güzel" kadınları izlerken yıllar içinde kendilerine yaşattıkları ya da yaşatılanları da izliyoruz bir yandan. Çünkü sahip

oldukları şey dünyanın büyük kısmında genel güzellik anlayışının/formunun dışında. Ve buradan **Les Blank**'in bizi bir başka sorgulamaya doğru çektiğini fark ederken neden bu konuda bir belgesel çekme gereği gördüğünü de anlamaya başlıyoruz.

Aslında insanlık tarihi kadar eski ve özellikle biz kadınların çeşitli nedenlerle sürekli yaşadığı bir durumu ön dişlerinin arası boş olan kadınlar üzerinden sorgula(t)mak istiyor **Blank**: Güzel nedir, kime güzel denir, güzelliğin tek bir tanımı olabilir mi, güzellik sadece fiziksel midir, kimin güzel olduğuna hangi otorite karar verir?

Neden “Gap Toothed Men” değil de “Gap Toothed Women” olduğunun cevabı da bu sorgulamada. Kadının güzel/daha güzel/kusursuz olması için yaratılan ve çok büyük paraların harcandığı koca bir sektör var. Belgeselde de bir sürü örneğini görüyoruz: diş boşluklarını kapatmayı teklif eden diş hekimleri, diş boşluğunu kapatan aparat reklamları vb.

Gelelim belgeselden sırası ile geçen o GÜZEL kadınlara...

Linda'nın ilk gençlik yıllarında her gece dişlerine, oradan burnuna ve oradan da saçlarına uzanan aparatı takarak yatmaya gittiği hikâyesini dinlerken ilk gençlik yıllarımızda kendimize yaptığımız eziyetleri hatırlayarak iç geçiriyoruz.

Kimisi sahip olduğu bu “sıra dışı” görünümle barışmayı başarmış, bazıları buna özel anlamlar yükleyerek kendisini özel ve ayrıcalıklı hissetmeyi tercih etmiş. Kimisi yeteneklerini geliştirerek kendince negatif bu durumdan pozitif bir eylem çıkarmayı denemiş. Ama denk geldiğimiz kadınlardan biri bunu başaramamış. Boyundan, kilosundan ve bunlar yetmiyormuş gibi dişlerinin arasındaki o boşluktan ölesiye nefret ediyor. Ve kendine yönelttiği bu nefreti -sırf kendini görmemek için belgeseli seyretmemeyi tercih edeceğini ifade edecek kadar- sert bir şekilde ortaya koyuyor.

Filmin açılışında tanıştığımız Terera'nın annesinin de dişlerinin arasında üçüncü bir diş girecek kadar boşluk olduğunu öğreniyoruz belgeselin ilerleyen bölümlerinde. Ve annesinin bu boşluğa gerçekten üçüncü bir diş yaptırdığını!

Diane O'Connor “Düz saçlılar kıvrıcık istiyor, kıvrıcıklar düzeltmek istiyor.” derken bir başka lanete işaret ediyor: Kendinde olmayanı isteyen kadının mutsuzluğuna!

Carrie Adell “*En az gri saçlarının olması kadar normal.*” diyor gülerek. Gri saçlı olmak normal mi gerçekten? Öyleyse neden bir elin parmaklarını geçmiyor etrafımızdaki gri saçlı kadın sayısı?

Çoğunlukla maymuna, Howdy Doody’ye¹ benzetildiğinden bahseden Michelle, kızının dişleri arasındaki boşluğu sevimli buluyor ve **Lauren Hutton** sayesinde kendisiyle barıştığını anlatıyor.

Lauren Hutton’ı dinlerken onun da kendi sınavlarını verdiğini görüyoruz. “*Ancak görünüşümüzle barıştıktan sonra iyi görünmeye başlıyoruz.*” diyor **Lauren**.

Farklı Kültürlerde, Aralık Dişlerin Peşinde

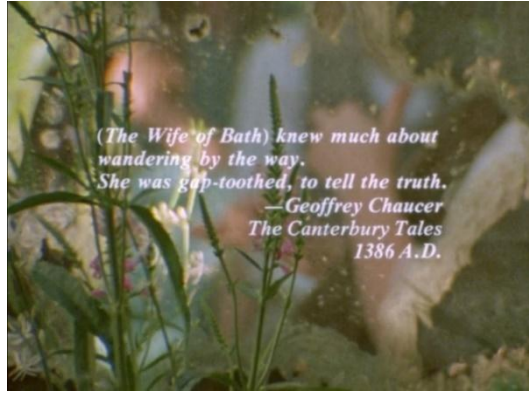
Toplam süresi 31 dakika olan belgeselde **Blank**, dünyanın dört bir yanından farklı kültürlerden kadınlarla konuşuyor ve onların arkasında her biri başka dünyalara açılan küçük küçük geçitlerden mitolojik, kültürel, folklorik verilerin peşine düşüyoruz.

Bunlardan ilki **Geoffrey Chaucer**’ün *Canterbury Masalları* eserindeki *Bath’li Kadın*’ı. Peki kimdir bu *Bath’li Kadın*? İngiltere’nin ve İngiliz edebiyatının ilk büyük şairi kabul edilen 1340 – 1400 yılları arasında yaşamış **Chaucer**’ün, Aziz **Thomas Becket**’in Canterbury’deki mezarını görmek üzere Londra’dan yola çıkan 30 kadar hacının, yolda hoşça vakit geçirmek için birbirlerine anlattıkları hikâyelerden oluşan eserindeki en güçlü ve tek kadın karakterdir Bath’li Kadın. Ortası ayrık ön

---

¹ Amerika’da 1947 – 1960 yılları arasında gösterilmiş bir çocuk programındaki kuklanın adı.

dişlere sahip olduğu belirtilen bu karakterin sekse olan düşkünlüğü sıklıkla vurgulandığı için belki de bu özelliğe sahip kadınların cinselliğe düşkün olduklarına dair çıkan söylencelerin kaynağıdır.

Kültürel verilerin peşinde yolumuz Afrika'ya düşüyor. Senegal'de insanların bunun şans ya da güzellik sembolü olduğuna inandığını anlatıyor Cassandra. Ön dişleri arası boş olan kadınların etraflarındaki insanlara da şans getirdiğine inanılıyor. Evlenmek isteyenlerin bu kadınlara hediyeler getirip adaklar adadığını da Cassandra'nın Senegal'e gitmiş olan Ruthie isimli arkadaşının hikâyesinden öğreniyoruz. Senegal'e iki valizle giden Ruthie kollarında altın bilezikler ve iki kamyon eşya ile döndüğünde Cassandra'ya durumu "*Dişimde boşluk var ve belli ki bu oralarda çok iyi bir şey.*" diye açıklıyor.

Batı Afrika'dan Doğu Afrika'ya geldiğimizde tüm söylenceler içinde en şiirsel olanına kulak veriyoruz Katherine'in anlattığı hikâye ile. Mısır'da, ayın bu kadınların dişlerinin arasından ses telleri üzerinde parladığında ve onlara kuşlar gibi şarkı söylediğine inanıldığını öğreniyoruz. Fransa'da buna "mutluluk dişleri" dendiğini -bu durumundan kesinlikle hoşnut olmayan bir ergenden- Natacha'dan dinliyoruz.

Ama içlerinde en eğlencelisi Hintli Vijaya Nagarajan'ın yorumu oluyor. Aralıklı diş hakkında hiç Hindistan halk hikâyesi duymadığını söylüyor önce ve Hintli kadınların yarısının dişlerinin aralıklı olduğunu belirtip gayet safiyane "*Neden böyle bir film yapıyorsunuz?*" diye soruyor gülerek.

Dinlediğimiz mitlerin hiçbirinde ön dişler arasındaki boşluk "kıyamet alameti, kıtlık, savaş" gibi kötü şeylere yorulmamış. Hep "bolluk, bereket, mutluluk" vaat ediyor. Peki, her kültürde olumlu anlamlar yüklenen bu özelliğe sahip olmak neden mutlu etmiyor bu kadınları?

Belgesele Eşlik Eden Müzikler

Yönetmen **Blank** (27 Kasım 1935 – 7 Nisan 2013) Amerikan geleneksel müzisyen portreleriyle tanınan bir belgesel film yapımcısı. 1987'deki *Gap Toothed Women* belgeseline kadar; 1965'te caz dünyasının trompet virtüzünü anlattığı *Dizzy Gillespie*'yi, 1970'te *The Blues Accordin' to Lightnin' Hopkins*'i, 1971'de pekçok kişi tarafından tüm zamanların en iyi gitaristi kabul edilen **Mance Lipscomb** hakkında *A Well-Spent Life*'i, 1973'te Zydeco'nun² Kralı **Clifton Chenier** için *Hot Pepper*'i, 1976'da Birleşmiş Milletler – Meksika sınırında geleneksel Tejano (Tex-Mex) müziğini incelediği *Chulas Fronteras*'i ve 1983'te, North Carolina'lı bir kemancı olan **Tommy Jarrell**'i ve müziğini anlattığı *Sprout Wings and Fly* belgesellerini çekmiş. Bu nedenle belgeselin anlatım diline eşlik eden hatta yol gösteren müziklerine de bir bakmamız gerektiğini düşünüyorum.

Belgeselin genelinde hangi kültüre doğru yol aldığımızın ipucu ses kuşağında dinlemeye başladığımız müzikle verilmiş. Rock, jazz, hindu, arabik, folklorik, mitsel müzikler arasında çok keyifli bir dünya turu yaptırıyor bize **Blank**.

*****

Maire Ni Chathasaigh'i “cennet”ten bir köşede arp çalarken görüyoruz önce ve **Chaucer**'ın *The Canterbury Tales* hikâyesine geçişini izliyoruz. Seçilen eser *The Fisherman's Hornpipe / The Cuckoo's Nest*³. Düşününce bu hikâyeye arpten başka bir enstrümanın eşlik edemeyeceğine ikna oluyoruz. Ve yine arp eşliğinde *Un Amour De Swan* (Volker Schlöndorff, 1984) filminden bir karede **Ornella Muti**'yi görüyoruz. Yani yine “cennet”ten bir başka köşe...

*****

Romanya'lı sanatçı **Dona Dumitru Siminica**'nın uzun koyu saçları örülü, dişlerinin arası boşluk olan kız hakkında söylediği *Lelea Cu Coadele Lungi* şarkısı eşliğinde 1970'lerde Yugoslavya'da çıkan bir magazin dergisinin kapağında Sırp Aktris **Vesna Čipčić** var. Dişlerinin arasındaki küçük boşlukla birlikte... Ve kısa bir araştırma ile o boşluğun ilerleyen yıllara kalamadığını fark ediyoruz biraz hüznle...

---

² New Orleans'ta, blues, folk ve Tejano (Tex-Mex) müziğinin birleşiminden ortaya çıkan hibrit bir müzik türü

³ The New Strung Harp Albümünden 1985 - icracı: Maire Ni Chathasaigh

*****

Ragtime Band Plays *When my baby smiles at me* şarkısı ile Amerikan kültürüne hızlı bir dönüş yapıyoruz ve **Jim Davis**'in meşhur Garfield serisinde aralıklı dişleri olan bir dişi kedinin Garfield tarafından uğradığı zorbalığı görüyoruz.

*****

Derken tam olarak ön dişler arasındaki boşluğu anlatan bir şarkı çıkıyor karşımıza:

- ♪ *They say they want to save your face* ♪
- ♪ *But they just want to take away your space* ♪
- ♪ *Fill your mount with wire, your head with lies* ♪
- ♪ *About the smile that should go with those pretty eyes* ♪
- ♪ *It makes you want to do your duty* ♪
- ♪ *Used the tried-and-true recipe for beauty* ♪
- ♪ *No, no, no* ♪

Böylelikle **Claudia Schmidt** belgesel için bestelediği ve dayatılan güzellik formüllerine isyan eden *Gap Rap* ile görüntüsünden önce şarkısı ile giriyor belgesele. Ve belgeselin ilerleyen dakikalarında ekranda aralıklı dişleri olan ünlülerin görüntüleri geçerken ses kuşağında *Gap Rap* şarkısının devamını dinliyoruz ve dişler arasındaki o boşluğa “diastema” dendiğini öğreniyoruz.

♪ Now me, i like my spacious grin ♪
♪ It feets just perfect for the mood I'm in ♪
♪ You can call it diastema Call it gap ♪
♪ But od Chaucer knew where the score was at ♪
♪ No fuss, no floss you're part of my face ♪
♪ So everywhere I go I got my space ♪
♪ Yes yes yess ♪

*****

Ses kuşağında **Claudia Schmidt** scat singing yaparken görüntü kuşağında belgeselin afişini ve **Dori Seda** imzasını görüyoruz. Ve **Dori** dişlerinin arasındaki boşlukla ekrandan gülümsüyor. Hayatının bir döneminde bir şey yapması gerektiğine karar veren **Dori** karikatür çizmeye başladığını anlatıyor. Çalışmalarında **Kleopatra**, **Rembrandt**'ın eşi Saskia var. Hepsini aralıklı dişleri ile çizilmiş. **Rembrandt**'ın eşini hep ağzı kapalı çizdiğini öğreniyoruz. Bu sefer hüznle karışık küçük bir öfke ile...

*****

Narcino Martines'in yorumuyla "Muchachos Alegres" in muzip ve oyuncu akordeonu eşliğinde bir başka sanatçı **Miranda Bergman**'a dönüyoruz. Aralıklı dişleri ile sanatı neden sevdiğini açıklıyor. Eserlerini açık alanlar için yapıyor Miranda ve insanların sevip sahiplendiği işler yapmayı seviyor. Halka mal olan, herkese ait olan işler...

Ses kuşağındaki geçit töreni sürüyor: **M.S. Subbulakshmi**'nin büyümlü sesinde *Vishnu Sahasranamam* (Sanskritçe). Ne yaptığını soran röportajcıya, sağlık ve refah tanrıçası Lakshmi'yi karşılama ayini olduğunu açıklıyor **Vijaya**. Rock müziği eşliğinde kamyonuna binen **Carrie Lauer**, fotoğrafını gösterdiği BB K-Whopper tractor-tailer unit ile ülkeyi baştanbaşa on iki günde geçiş hikâyesini gururla anlatıyor. Dinleyicinin ne anlattıklarıyla hiç ilgilenmediğini, sadece öfkeli kelimelere otomatik reaksiyon verdiklerini fark eden **Eden Unger** bu sebeple Heavy Metal grubundan ayrıldığını açıklıyor *Never Don't and Yesterday* şarkısı eşliğinde. The San Francisco Salvation Army Band'den *When The Salvation Army Comes to Town* ile Hâkim **Sandra Day O'Connor**'ın hayattaki üç değerini "yaratıcılık, çalışma ve aşk" olduğunu açıklıyor. Ortadoğu ezgileri eşliğinde dans eden **Sharlyn Sawyer**, yakın zamanda kanseri yenen birinin dişleri arasındaki boşluğu nasıl da dert edinemediğini anlatıyor gülerek.

“Belgeselin başında sadece dişler arasındaki boşluğu görürken, belgeselin sonunda sadece kadınları görüyoruz”⁴ diyor **Roger Ebert**⁵ 26 Şubat 1988 tarihli köşe yazısında.

Sonsöz

Les Blank'in 31 dakikaya sığdırdığı bu çılgın “lunapark hızlı treni” gezisi bittiğinde, kanda yükselmiş adrenalin ve ne izlediğimi analiz etme ihtiyacı ile kalıyorum ekran karşısında. Estetikten mitolojiye, oradan felsefeye derken sanatın ne işe yaradığı sorgulamasına ve ölüm gerçeğine hızla uğradığımız bu kısa turdan gayet memnunken bir soru geliyor aklıma: 1978'ten günümüze işler ne yönde değişti?

Günümüz plastik cerrahisinin geldiği aşama, botokslar, dolgular, Fransız askıları gibi hayatımıza girmiş terimler ve sonsuz gençlik, kusursuz güzellik peşindeki kadınların vampirliğe doğru evrilmesiyle birlikte çılgınlığın katlanarak arttığını söyleyebilirim. Günümüzde böyle bir belgesel çekmek istesek daha çok korku filmine benzeyeceğini düşünerek kalkıyorum ekranın başından.

---

⁴ <https://www.rogerebert.com/reviews/gap-toothed-women-1988>

⁵ Chicago Sun-Times gazetesinde 1967 – 2013 arasında film eleştiri yazıları yazan eleştirmen